

● *Recensie Geen vaarwel vandaag*

Wat voor man was die vader nu eigenlijk?

Daan Heerma van Voss schreef een rijke gezinsroman die we niet geheel autobiografisch moeten lezen. Hier en daar wordt het boek ontsierd door een flauwiteit.

Door Maarten Steenmeijer

‘W’ e zijn altijd een eigenaardig, verbrokkeld gezin geweest,’ vertelde Daan Heerma van Voss bijna tien jaar geleden aan het *Volkskrant Magazine*. En in datzelfde interview: ‘In mijn kindertijd had het wat eenvoudiger gekund, misschien.’

Verleden jaar overleed de vader van dat gezin, VPRO-prominent A.J. Heerma van Voss. Aan hem is

Geen vaarwel vandaag opgedragen, de nieuwe roman van Daan Heerma van Voss. Alleen al daarom zou je kunnen vermoeden dat Oskar J.R. van Bohemen, met wiens dood de roman aftrapt, het een en ander gemeen heeft met vader Heerma van Voss.

Maar er is meer. Beiden hebben Brabantse wortels en stammen uit een familie die ooit goed boerde in de suikerproductie. Beiden liepen in hun jeugd een trauma op, keerden de provincie de rug toe en probeerden hun weg te vinden in het woelige Amsterdam van de jaren zestig. Daarnaast is het natuurlijk geen

toeval dat Oskars doodskest wordt opgehaald ‘door vier brave knullen van wie er twee Daan heetten’ en dat zijn gezin eveneens kan worden getypeerd als eigenaardig en verbrokkeld.

Toch moet je ervoor waken het soortelijk gewicht van het autobiografische in *Geen vaarwel vandaag* te overschatten. Daarvoor zijn de verschillen tussen roman en werkelijkheid te talrijk en te belangrijk. Een kleine greep: Oskar was fotograaf, had een carrière (én een vriendin) in de filmwereld van Hollywood, scheidde van zijn vrouw, leefde daarna een teruggetrokken bestaan, en dat is allemaal niet van toepassing op A.J. Heerma van Voss, die

bovendien met een heel ander jeugdtrauma was belast dan Oskar.

Alsof dit soort in het oog springende verschillen nog niet voldoende zijn om de lezer er met zijn neus op te drukken dat *Geen vaarwel vandaag* niet zonder meer kan worden gelezen als een autobiografische sleutelroman, trekt de schrijver ook nog eens een rookgordijn op rond de ik-verteller, die zichzelf meteen al in de tweede alinea van het boek introduceert met een knoert van een paradox: ‘Bij dezen beloof ik dat ik me niet zal opdringen.’

De vraag wie deze verteller precies is, wordt in het slotakkoord van de roman ten volle beantwoord, maar heeft dan al veel van zijn glans en spanning verloren. Niet alleen omdat die onthulling niet echt als een verrassing komt,

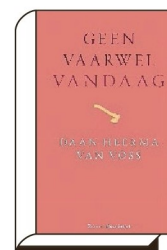
maar vooral ook omdat in veruit het grootste deel van het boek een anonieme verteller aan het woord is. Met andere woorden, Daan Heerma van Voss heeft geen duidelijke keuze gemaakt tussen enerzijds een sterk aanwezige ik-verteller die intrigerende vragen oproept over het vertelde en over het vertellen zelf en anderzijds een alwetende verteller die je het gevoel

geeft dat het verhaal zichzelf vertelt.

Als metaliteraire constructie overtuigt *Geen vaarwel vandaag* dus niet helemaal. Meer indruk maakt het verhaal zelf, dat in drie forse delen wordt verteld en een welbekende structuur heeft: een vader gaat dood en dat confronteert de nabestaanden met elkaar, met zichzelf en met de overledene. Maar Heerma van Voss weet hier wel raad mee. Met indringende nuances beschrijft hij in het begin van het eerste deel hoe Oskar onverwacht overlijdt op Schiphol.

Daarna verschuift hij subtiel de aandacht naar diens drie kinderen: dochter Tessel (die meer tobt met zichzelf en met haar leven dan je op grond van haar georganiseerde manier van doen zou verwachten), zoon Moor (een alternatieveling en sjacheraar die in een busje woont en het tobben uitgevonden lijkt te hebben) en dochter Cat (de favoriet van haar vader, verslaafd aan oxazepam en misschien nog wel meer dan haar broer en zus moeilijk in staat zich te hechten). Knap is hoe Heerma van Voss in de passages over Oskars drie nazaten de vraag rond laat spoken wat voor man hun vader nu eigenlijk was.

In het tweede en derde deel voegen de geschiedenis van Oskar en van zijn (ex-)vrouw Elise zich bij die van hun drie kinderen en ontpopt *Geen vaarwel vandaag* zich ten volle tot een rijke, dynamische gezinsroman die therapeutische thema’s als trauma, dissociatie, hechtingsangst en rouwverwerking een literaire stem geeft. En die, ook dat moet gezegd worden, hier en daar wordt ontsierd door een flauwiteit (Tessel, schrijver van beroep, krijgt als ze zwanger is van haar redacteur het dringende advies om een roman te schrijven met als titel *Madame Ovary*) en door een al te grote frequentie van constructies van het type ‘De volgende dag begreep ze niet meer wat ze had begrepen’, ‘het werkt zolang het niet werkt’ en ‘Hij koos ervoor om niet te kiezen’.

FICTIE
Daan Heerma van Voss

Geen vaarwel vandaag
Atlas Contact;
377 pagina's;
€ 24,99.

